

larda bazı noterlerin bu sayede büyük servet sahibi oldukları nakledilmektedir.

Noterlerin Hizmet Mekânı. Noterlerin mesleklerini icra ederken belirli bir yeri büro olarak kullanma mecburiyeti bulunmamaktadır. Kaynaklarda noterlerin müşterileriyle daha ziyade camilerde, cami önlerinde, evlerinde, mahkemelerde, şehrin bir kapısında buluşarak bu hizmeti icra ettikleri belirtilmektedir. Süyûtî noterlerin önceleri evlerinde noterlik hizmetini sunduklarını ve 635 (1237-38) yılında Şam'a kadı tayin edilen Şemseddin Ahmed el-Cûnî'nin şehirde noterlere "merkez" adıyla bürolar ayırdığını, Mısır'da noterlerin mesleklerini icra ettikleri yerlere "hanut" deniğini kaydetmektedir (*Târîhu'l-hulefâ*, s. 462). İbn Haldûn da noterlerin "dükkân, mastaba" diye adlandırılan bürolarda müşterilerine bu hizmeti sunduklarını belirtmektedir.

Noterlerin Maaş ve Ücretleri. Fıkıh âlimleri, kamu hizmeti olduğu için belge yazımının parasız ve karşılıksız olması ve bu hizmeti ifa edenlere beytûlmâlden maaş ödenmesi gerektiği hususunda görüş birliğine varmışlar, beytûlmâlde bu hizmetin ifası için ödenek bulunmaması durumunda bu hizmeti resmen veya serbest şekilde icra edenlerin müşterilerinden ücret alıp alamayacakları hususunda ise farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Çok az sayıdaki fakih, ibadet niteliği taşıyan bir kamu hizmeti sayıldığı için belge tanzimi karşılığında ücret alınmasının câiz olmayacağını ileri sürmüştür. Buna karşılık fakihlerin çoğunluğu zamanının tamamını bu işe ayıran kişinin ücret almamasının onun zararına olacağını, halbuki âyetle, "Ne kâtib ne de şahit zarara uğrattı" buyurulduğunu belirterek belge tanzimi karşılığında ücret alınmasının câiz olduğunu kabul etmişlerdir. Bunlara göre noterle müşterileri arasındaki ilişki bir icâre akdi (hizmet akdi) ilişkisidir. Noterle müşterileri yapılan işi ve ücreti önceden belirleyebilir. Ücret önceden belirlenmemişse noter misil ücreti (rayiç bedeli) hak eder. Fıkıh âlimleri, noterlik ücretlerinin tesbiti ve ücretin hangi taraftan alınacağıyla ilgili bazı kriterler ortaya koymuşlar, ücretlerin yükselmemesi için yeterli fıkıh bilgisine sahip kabiliyetli ve tecrübeli kişilerin belge düzenleme izni verilmesi gerektiğini kaydetmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Şâfiî, *el-Üm*, VI, 222; Mus'ab b. Abdullah ez-Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, Kahire 1953, s. 273; Belâzûrî, *Fütûh*, Beyrut 1377, s. 660-661; İbn Abdürrabbih, *el-İkddü'l-ferid*, IV, 161; Cehşiyârî, *el-Vüzerâ' ve'l-küttâb*, s. 12; Kindî, *el-Vülât ve'l-kudât*, s. 386, 389, 394, 420, 421, 422, 428, 436, 549; Cessâs, *Ahkkâmü'l-Kur'ân*, I, 484-485,

535; Muhammed b. Hâris el-Huşenî, *Kudâtü Kurtubâ* (nşr. İzzet Attâr el-Hüseynî), Kahire 1372, s. 115, 134, 168; İbnü'l-Faradî, *Târîhu'l-ulemâ' ve'r-ruvât li'l-İlm bi'l-Endelüs*, Kahire 1408/1988, I, 17, 24, 28; Mâveridî, *el-Ahkkâmü's-sultâniyye*, Kahire 1909, s. 59, 67; a.mlf., *Edebü'l-kâdi* (nşr. Muhyî Hilâl es-Serhân), Bağdad 1392/1972, II, 56-57; Ebû Ya'lâ el-Ferrâ, *el-Ahkkâmü's-sultâniyye* (nşr. M. Hâmid el-Fikî), Kahire 1357/1938, s. 49-50, 60; Şirâzi, *el-Muhezzeb*, II, 294; a.mlf., *Tabakâtü'l-fukahâ'*, Bağdad 1356, s. 29; Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 92; XXX, 167-209; Sadrüşşehid, *Şerhu Edebi'l-kâdi* (nşr. Muhyî Hilâl es-Serhân), Bağdad 1977-78, III, 105; IV, 72-73, 405; Ebû Bekir İbnü'l-Arabî, *Ahkkâmü'l-Kur'ân* (nşr. Ali M. el-Bicâvî), Kahire 1394/1974, I, 256; İbn Beşkuvâl, *eş-Şıla*, I, 22, 43, 133, 139, 259, 263, 266, 1397-98/544; V, 515; Kâsânî, *Bedâ'i'*, VI, 272, 273; İbn Kudâme, *el-Mugnî*, IX, 73, 75, 155-160; İbn Ebû'd-Dem, *Edebü'l-kazâ'* (nşr. Muhyî Hilâl es-Serhân), Bağdad 1404/1984, I, 329-330; II, 184; İbnü'l-Ebbâr, *et-Tekmil* (nşr. İzzet Attâr el-Hüseynî), Kahire 1955, II, 492, 519, 537, 544, 600, 665, 688; Şehâbeddin el-Karâfi, *ez-Zâhire* (nşr. Muhammed Bû Hubez), Beyrut 1994, X, 152-153, 375, 376, 400, 401, 406; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, IX, 1-6; Osman b. Ali ez-Zeylâfî, *Tebyinü'l-hakâ'ik*, Bulak 1314, IV, 207, 214; Necmeddin İbrâhîm b. Ali et-Tarsûsî, *el-İlâm bi-mesâlahi's-şühûd ve'l-hukkâm*, Süleymaniye Ktp., Kadizâde Mehmed, nr. 119, vr. 1^a, 20^a; İbnü'l-Hatib, *el-Hâta*, I, 186-188, 208; Nübâhî, *Târîhu kudâtü'l-Endelüs* (nşr. E. Lévi-Provençal), Kahire 1948, s. 48, 142, 146; Burhâneddin İbn Ferhûn, *Tebşirâtü'l-hukkâm* (nşr. Tâhâ Abdurraûf Sa'd), Kahire 1406/1986, I, 44, 248, 282-285; İbn Haldûn, *Mukaddime*, Kahire, ts., s. 224-226; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, I, 63; III, 455, 462, 464; IV, 63; XII, 400, 401, 475, 487; Alâeddin et-Tarablusî, *Mu'inü'l-hukkâm*, Kahire 1393/1973, s. 22, 93; İbn Hacer, *el-İşâbe*, Calcutta 1886, I, 297; II, 1186; a.mlf., *Ref'u'l-iş'an Kudâtü Mısır* (Kindî, *el-Vülât ve'l-kudât* içinde), s. 587, 590, 610; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir*, V, 462; VI, 19; Mewâk, *et-Tâc ve'l-iklil*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübü'l-ilmiyye), VIII, 233-234; Süyûtî, *Târîhu'l-hulefâ*, Kahire 1305, s. 462; a.mlf., *Cevâhirü'l-ukûd*, [baskı yeri ve tarihi yok], II, 296; Şemseddin İbn Tolun, *Kudâtü Dimaşk* (nşr. Selâhaddin el-Müneccid), Dimaşk 1956, s. 127-128; İbn Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-muhtâc*, Kahire 1315, I, 33; X, 133, 150, 156, 267-269; Şirbînî, *Mugnî'l-muhtâc*, IV, 390, 402, 450; Şemseddin er-Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc*, Beyrut 1404/1984, VIII, 251; Ali Dede Bosnevî, *Muhâdarâtü'l-evâ'il ve müsâmerâtü'l-evâhîr*, Bulak 1300, s. 64; Makkarî, *Nefhu't-îb* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1367/1949, IV, 201; Buhûtî, *Keşşâfü'l-kınâ'*, VI, 367; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1046; Abdurrahman Şeyhizâde, *Mecma'u'l-enhur*, İstanbul 1287, II, 183-184; *el-Fetâva'l-Hindiyye*, III, 28; IV, 166, 522, 528-529; VI, 386; Muhammed b. Abdullah el-Haraşî, *Şerhu Muhtaşar Halîl*, Beyrut, ts. (Dârü Sâdir), VII, 148; Ali b. Ahmed el-Adevî, *Hâşiye* (Muhammed b. Abdullah el-Haraşî, *Şerhu Muhtaşar Halîl* içinde), VII, 148; Ahmed b. Muhammed es-Sâvî, *Bulğatü's-sâlik li-Akrabi'l-mesâlik*, Ebûzabi 1989, IV, 203; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, V, 435-437; VI, 92; Ziyâeddin Efendi, *Sukuk-i Cedid*, İstanbul 1284, s. 5-10; *Düstur*, Birinci tertip, İstanbul 1296, IV, 355-361; V (1938), s. 165; *Mecelle*, md. 292, 1738, 1821; Ali Haydar, *Dürrü'l-hukkâm*, İstanbul 1330, IV, 757; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtibü'l-idâriyye*, I, 273, 276; İ. Hakkı Sunal – Nurettin Gürsel, *Noterlik Mevzuatı ve Tatbikatı*, Ankara 1953, s. 5-9; E. Tyan, *Le notariat et le régime de la preuve par écrit dans la pratique du droit musulman*, Harissa-Liban, ts., s. 13-40; Sabri Şakir Ansay, *Hukuk Yargılama Usulleri*, Ankara 1960, s. 72-73; Ahmed Bekir, *Histoire de l'École Mâlikite en Orient jusqu'à la fin du moyen age*, Tunus 1962, s. 168-193; Mez, *el-Hâdâretü'l-İslâmiyye*, I, 422; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, V, 523; Ruhi Özcan, *el-Hâvî fi şurûti't-Taḥâvî* (yüksek lisans tezi, 1972), Câmîatü Bağdâd, s. 15, 39, 183-200; Hacı, *el-Fikrû's-sâmî*, I, 211; J. Schacht, *İslam Hukukuna Giriş* (trc. Mehmet Dağ – Abdülkadir Şener), Ankara 1977, s. 91, 199, 259-262; Zâfir el-Kâsimî, *Nizâmü'l-hükûm fi's-ser'â ve't-târîhi'l-İslâmî*, Beyrut 1407/1987, II, 351-374, 395-406, 427-435; M. Mustafa el-Azâmî, *Küttâbü'n-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 1 vd.; İsmâ Muhammed Şebârû, *el-Kazâ' ve'l-kudât fi'l-İslâm: el-'Aşrû'l-'Abbâsî*, Beyrut 1983, s. 45-46; M. Hamîdulâh, *el-Veşâ'iku's-siyâsiyye*, Beyrut 1405/1985, s. 23, 27, 300, 307; Münîr el-Aclânî, *'Abkariyyetü'l-İslâm fi uşûli'l-hükûm*, Beyrut 1985, s. 363-365; Emin Hacı, "Fatmî Mısır'nda Adalet Kurumları", *Sosyal ve Tarihî Bağlamı İçinde İslam Hukuku* (haz. Aziz el-Azme, trc. Fethi Gedikli), İstanbul 1992, s. 255-257; Ali el-Mehâmid, *'Adâletü's-şâhid fi'l-kazâ'i'l-İslâmî*, Beyrut 1995, s. 47-60; Muhammed ez-Zuhaylî, *Târîhu'l-kazâ' fi'l-İslâm*, Dimaşk-Beyrut 1415/1995, s. 248, 252, 267-268, 367, 404; Cl. Cahen, "A propos des Shuhûd", *St.I.* XXXI (1970), s. 71-79; Halit Ünal, "Şurut-Sükuk İslam Hukukunda Belge Tanzimi", *Diyanet Dergisi*, XXII/3, Ankara 1986, s. 25-31; W. Heffening, "Şâhid", *İA*, XI, 282; "Sak", *Mv.F.* XXVII, 47-48.

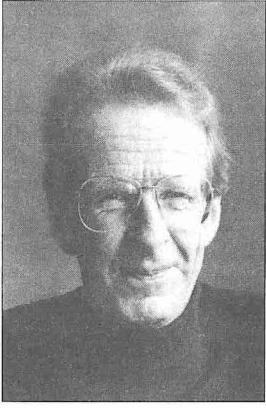

FAHRETTİN ATAR

NOTH, Albrecht
(1937-1999)

Alman şarkiyatçısı.

Königsberg'de doğdu; Ahd-i Atik uzmanı Martin Noth'un oğludur. Babasının II. Dünya Savaşı'nın ardından Bonn Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlaması üzerine ailesiyle birlikte bu şehre taşındı. Liseyi burada bitirerek Freiburg im Breisgau'daki üniversitenin tarih bölümüne girdiyse de kısa bir süre sonra Bonn Üniversitesi'nin tarih bölümüne nakletti. Reinhard Elze'den tarihi kaynakları eleştirel bir şekilde kullanma metodunu öğrendi ve bunların Ortaçağ Avrupa tarihine ilgili olanlarından yeterince faydalanıldığına inandığı için bilgilerini farklı bir alana taşımak amacıyla Ortadoğu coğrafyasına yöneldi. Aynı zamanda İslamwissenschaft bölümünde şarkiyatçı Otto Spies'in talebesi oldu. 1964'te doktor unvanını kazandı ve hazırladığı tezle Bonn Üniversitesi'nin "üniversite ödülü"ne layık görüldü. 1965-1970 yılları arasında Deutsche Forschungsgesellschaft'tan burs aldı. 1970'te doçentliğini kazanıp Bonn'da-

Albrecht
Noth

ki Seminar für Orientalische Sprachen'de öğretim üyesi olarak göreve başladı ve bundan sonraki araştırmalarında İslâm tarihine eğildi. Ancak İslâm hukuku ve hadis alanlarıyla da toplumsal tarih bağlamında meşgul oldu ve çeşitli çalışmalar yayımladı. 1971-1980 arasında okulun Ortadoğu bölümünün yöneticiliğini yaptı. Bu arada 1973'te Kaliforniya Üniversitesi'nde (Los Angeles) misafir hoca sıfatıyla ders verdi. 1980'de Hamburg Üniversitesi'ndeki Seminar für Geschichte und Kultur des Vorderen Orients'in Islamwissenschaft bölümüne tayin edildi. 1989'da San'a (Yemen) ve 1990-1991'de de Bordeaux (Fransa) üniversitelerinde misafir profesör olarak bulundu. 22 Şubat 1999'da Bonn'da öldü.

Noth çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezi yönetti; ayrıca çeşitli bilimsel projelerde yer alarak gerek kendi araştırmalarıyla gerekse verdiği danışmanlık hizmetleriyle bunlara katkıda bulundu. 1970'li yıllarda Deutsche Forschungsgesellschaft tarafından desteklenen, Ortadoğu İslâm ülkelerindeki müslüman ve müslüman olmayan azınlıkların durumu ve problemlerinin tarihî temelleri konusu üzerine düzenlenen projeyi Tilman Nagel ve diğer bazı araştırmacılarla birlikte yürüttü. 1975'ten itibaren Arapça ve Grekçe belgelerin neşrinin sorumluluğunu üstlendi. Tarihî Antropoloji Enstitüsü'nün hukuk geleneklerinin ortaya çıkışı ve seyri, çocukluk-geçenlik-aile ve savaşta öldürme konularına yönelik projelerini yönetti. 1979-1987 arasında Alman Dışişleri Bakanlığı Kültür Bölümü'nün kendisine tevdi ettiği, Yemen'deki en eski Kur'an yazmalarının arşivlenmesi ve restorasyonu işini yürüttü. Ayrıca bir dünya tarihi dergisi olan *Saeculum*'un yardımcı editörlüğünü ve 1982'den itibaren önce Bertold Spuler ile birlikte kısa bir süre sonra da tek başına *Der Islam* dergisinin editörlüğünü yaptı.

Eserleri. 1. *Heiliger Krieg und Heiliger Kampf im Islam und Christentum.*

Beiträge zur Vorgeschichte und Geschichte der Kreuzzüge (Bonn 1966). Doktora tezi olup İhsan Çatay tarafından *Müslümanlık'ta ve Hristiyanlık'ta Kutusal Savaş ve Kutusal Mücadele* başlığıyla Türkçe'ye çevrilmiştir (İstanbul 1999). 2. *Quellenkritische Studien zu Themen, Formen und Tendenzen frühislamischen Geschichtsüberlieferung. 1. Themen und Formen* (Bonn 1973). Doçentlik tezinin birinci bölümü olan eser Michael Bonner tarafından İngilizce'ye tercüme edilmiş ve Lawrence I. Conrad'ın önemli bilimsel katkılarıyla yayımlanmıştır (*The Early Arabic Historical Tradition: a Source-Critical Study*, Princeton 1994).

Başlıca makaleleri. "Der Charakter der ersten grossen Sammlungen von Nachrichten zur frühen Kalifenzeit" (*Isl.*, XLVII [1971], s. 168-199); "Die literarisch überlieferten Verträge der Eroberungszeit als historische Quellen für die Behandlung der unterworfenen Nicht-Muslims durch ihre neuen muslimischen Oberherrn" (*Studien zum Minderheitenproblem im Islam*, Bonn 1973, s. 282-314); "Zum Verhaeltnis von Recht und Geschichte im Islam" (*Saeculum*, XXVI [1975], s. 341-346); "Die arabischen Urkunden der Normannenherrscher Süditaliens und Siziliens. Ein vorläufiger Überblick" (*19. Deutscher Orientalistentag* [ed. Wolfgang Voigt], Wiesbaden 1977, s. 567-571); "Die arabischen Dokumente Rogers II" (*Urkunden und Kanzlei König Rogers II. Von Sizilien I* [ed. Carlrichard Brühl], Köln-Wien 1978, s. 217-270); "Möglichkeiten und Grenzen islamischer Toleranz" (*Saeculum*, XXIX [1978], s. 190-204); "Die Scharia, das religiöse Gesetz des Islam. Wandlungsmöglichkeiten, Anwendung und Wirkung" (*Entstehung und Wandel rechtlicher Traditionen* [ed. Wolfgang Fikentscher v.d.g.r.], Freiburg 1980, s. 415-437); "Minderheiten als Vertragspartner im Disput mit dem islamischen Gesetz" (*Studien zur Geschichte und Kultur des Vorderen Orients. Festschrift für Bertold Spuler zum siebzigsten Geburtstag*, Leiden 1981, s. 289-309); "Der Islam und die nicht-islamischen Minderheiten" (*Der Islam in der Gegenwart* [ed. Werner Ende – Udo Steinbach], München 1984, s. 527-538); "Heiliger Kampf Ğihād gegen die 'Franken'. Zur Position der Kreuzzüge im rahmen der Islamgeschichte" (*Saeculum*, XXXVII [Freiburg im Breisgau, 1986], s. 240-259); "Früher Islam" (*Geschichte der arabischen Welt* [ed. Ulrich Haarmann], München 1987, s. 11-100); "Gemeinsamkeiten muslimischer und orientalischer Hadit-Kritik-Ibn Gavzis Kategorien der Ha-

dit-Faelscher" (*Gottes ist der Orient, Gottes ist der Okzident, Festschrift für Abdoldjavad Falaturi zum 65. Geburtstag* [ed. Udo Tworuschka], Köln-Wien 1991, s. 40-46); "Glaubenskriege des Islam im Mittelalter" (*Glaubenskriege in Vergangenheit und Gegenwart* [ed. Peter Herrmann], Göttingen 1996, s. 109-122); "Von der medinensischen 'umma' zu einer muslimischen Ökumene" (*Der islamische Orient-Grundzüge seiner Geschichte*, Würzburg 1998, s. 81-134); "Schichten und Gruppen innerhalb der 'Umma'" (*a.g.e.*, s. 135-151).

Noth ayrıca Hans Robert Roemer ile birlikte Bertold Spuler'in yetmişinci doğum yılı için çok sayıda yazarın makalesini ihtiva eden *Studien zur Geschichte und Kultur des Vorderen Orients. Festschrift für Bertold Spuler zum siebzigsten Geburtstag* adlı armağan kitabını (Leiden 1981) ve Jürgen Paul ile birlikte, bazı yazarların kaleme aldığı İslâm tarihi alanındaki çeşitli makalelerden oluşan *Der islamische Orient-Grundzüge seiner Geschichte* adlı eseri de (Würzburg 1998) neşretmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamkunde (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 1993, XVI, 331-332; L. I. Conrad, "Albrecht Noth (1938-1999)", *al-Usur al-Wusta*, XI/2, Chicago 1999, s. 36-39; J. Paul, "Eine beeindruckende Forscherpersönlichkeit", *Zenith-Zeitschrift für den Orient*, I, Berlin 1999, s. 22-25; H. Motzki, "Zum Gedenken: Albrecht Noth (1937-1999)", *WI*, XL/1 (2000), s. 1-6; G. Rotter, "Nachruf auf Albrecht Noth (1937-1999)", *Isl.*, LXXVII/1 (2000), s. III-VIII.

HİLAL GÖRGÜN

NOUAKCHOTT

Moritanya
İslâm Cumhuriyeti'nin başşehri
(bk. MORİTANYA).

NOYAN, Bedri
(1912-1997)

Bektaşiliğin Bâbâgân kolunun
otuz altıncı dedebabası.

Asıl adı Salih Bedreddin olup şiirlerinde "Âşık Noyan" mahlasını kullanmıştır. Subay olan babası İsmâil Hakkı'nın görevi dolayısıyla bulunduğu Serez'de dünyaya geldi. Doğduğu yıl ailesi Türkiye'ye döndü. Manisa'da başladığı eğitimine babasının memuriyetine bağlı olarak değişik şehirlerde devam etti. 1931'de Samsun Lisesi'ni bitirip İstanbul Üniversitesi Tıp